

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/klj-2024-6.03>

АКСІОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Губанова Тамара Олексіївна,

доктор юридичних наук, професор,
директор

Приватного вищого навчального закладу «Фінансово-правовий коледж»

ORCID ID: 0000-0002-5263-2478

Статтю присвячено теоретичному та практичному (нормативному) аналізу аксіологічних передумов формування та аксіологічних проявів у системі функціонування інституту публічної служби. З'ясовано, що в системі функціонування публічної служби цінності фактично формують повноваження та функції суб'єктів публічної служби та перестають бути декларативними абстрактними поняттями, а набувають нового правоутворюючого змісту. Встановлено, що однією з особливостей правової аксіології є складність її прогнозування, що пояснюється її тісним зв'язком з фактичним станом розвитку суспільних відносин.

Розглянуто аксіологію публічної служби в контексті її нормативної визначеності. З'ясовано, що аксіологія публічної служби визначає її ефективність та дієвість, відображає основну місію публічної служби – служіння інтересам людей та суспільства. Доведено факт прямого зв'язку між проявами аксіологічної функції права в контексті реалізації завдань служби та її публічним характером, що опосередковано зв'язком з державою та тим фактом, що сама держава публічну службу і формує. Водночас увагу зосереджено на об'єктивізації цінностей публічної служби в межах правової норми. Запропоновано розглядати аксіологічні детермінанти публічної служби через призму антропології права, оскільки саме в контексті антропологічних проявів права доречно розглядати цінності публічної служби, оскільки такий підхід дає можливість урівноважити та балансувати той факт, що цінності публічної служби сформовані державою для її представників, а антропоцентризм дає можливість правильно поглянути на місце та роль цінностей в процесі їх реалізації суб'єктами публічної служби.

З'ясовано, що цінності є загальним поняттям, а принципи та норми є підпорядкованими та взаємозалежними. Встановлено, що принципи публічної служби можуть існувати на рівні умов, основ, уявлень, а можуть трансформуватись у правову норму, а також те, що не всі принципи функціонування публічної служби є цінностями, оскільки можуть регулювати внутрішньоорганізаційні питання її діяльності.

Ключові слова: цінність права, аксіологія права, антропологія права, публічна служба, державна служба, принципи публічної служби, публічний службовець.

Hubanova Tamara. Axiological determinants of public service in Ukraine

The article is devoted to the theoretical and practical (normative) analysis of the axiological prerequisites for the formation and axiological manifestations in the system of functioning of the institution of public service. It is found that in the system of functioning of public service, values form the powers and functions of public service subjects and cease to be declarative abstract concepts but acquire a new law-making content. It is established that one of the features of legal axiology is the complexity of its forecasting, which is explained by its close connection with the actual state of development of social relations. The axiology of public service is considered in the context of its normative certainty. It is found that the axiology of public service determines its effectiveness and efficiency, reflects the main mission of public service – serving the interests of people and society. The fact of a direct connection between the manifestations of the axiological function of law in the context of the implementation of the tasks of the service and its public nature is proven, which is mediated by the connection with the state and the fact that the state itself forms the public service. At the same time, attention is focused on the objectification of the values of the public service within the framework of the legal norm. It is proposed to consider the axiological determinants of the public service through the prism of the anthropol-

ogy of law, since it is in the context of the anthropological manifestations of law that it is appropriate to consider the values of the public service, since such an approach makes it possible to balance and reconcile the fact that the values of the public service are formed by the state for its representatives, and anthropocentrism makes it possible to correctly look at the place and role of values in the process of their implementation by the subjects of the public service.

It is found that values are a general concept, and principles and norms are subordinate and interdependent. It has been established that the principles of public service can exist at the level of conditions, foundations, and concepts, and can be transformed into a legal norm, as well as that not all principles of the functioning of public service are values, since they can regulate intra-organizational issues of its activities.

Key words: value of law, axiology of law, anthropology of law, public service, state service, principles of public service, public servant.

Постановка проблеми. Інститут публічної служби потребує постійного вдосконалення та переосмислення з урахуванням соціально-економічних, політичних, демографічних змін, що відбуваються у державно-суспільному просторі. В свою чергу, формування та реалізація головного соціального призначення даного інституту, яке полягає у реалізації публічно-сервісної функції, перебуває у прямій залежності від рівня загального та індивідуального усвідомлення, сприйняття ціннісних складників, які формують базові теоретичні категорії та впливають на практичну реалізацію завдань та повноважень конкретних публічних службовців в цілому. Детермінанти – визначальні ознаки, характеристики об'єктів, які впливають на виникнення правових явищ. Якщо вести мову про правові категорії та явища, правовими детермінантами виступають такі суспільні елементи, які також визначають причини виникнення інших «об'єктів» правового світу. В контексті публічної служби дослідження аксіологічних детермінант має визначальне значення, оскільки формує уявлення про причини виникнення публічної служби, її призначення, можливі її прояви (межі) в просторі соціального буття та її роль. Окрім такого зовнішнього впливу, дослідження аксіологічних детермінант дозволяє сформулювати уявлення про внутрішню організацію публічної служби та вдосконалити її функціонування. Тому, запропонована тематика дослідження в умовах розбудови сучасної правової держави є вкрай актуальною та витребуваною суспільством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософська природа ключової категорії даної роботи – детермінанти – дозволяє широко поглянути на джерельну базу, яку було використано при підготовці статті. З огляду на це, необхідним є аналіз наукових доробків у галузі теорії держави і права таких учених, як О.Ганчук, А.Заєць, О.Качур, М.Колодій, В.Копейчиков, С.Лисенков, М.Лубська Н.Оніщенко, Ю.Почепцов, О.Скакун, А.Шевченко та ін. На окрему увагу заслуговують праці учених в галузі адміністративного права, які досліджували передумови формування публічної служби та особливості її реалізації у вітчизняному правовому полі, а також проводили компаративний аналіз реалізації публічної служби України та інших регіональних, наддержавних правових систем. Так, варто відзначити наукові результати таких учених, як В.Авер'янов, Н.Армаш, О.Банчук, В.Бевзенко, І.Безклубий, В.Битяк, О.Болсунова, С.Бобровник, М.Вільгушинський, В.Головко, І.Голосніченко, В.Дерець, О.Заярний, М.Козюбра, І.Коліушко, Т.Коломоєць, Н.Литвин, А.Мельник, С.Погребняк, Ю.Панейко, С.Петков, О.Проневич, А.Пухтецька, О.Радишевська, В.Селіванов, В.Смокович, Ю.Сурмін, Г.Тимчик, В.Філіпповський, Н.Янюк тощо.

Незважаючи на наявний масив наукового вивчення особливостей функціонування публічної служби, дослідження аксіологічних детермінант сучасної публічної служби потребує додаткового теоретичного аналізу.

Метою статті є дослідження природи та значення аксіологічних детермінант в системі функціонування сучасної публіч-

ної служби та їх вплив на формування оновленого та такого, що відповідає запитам суспільства, інституту.

Науковою новизною публікації є сформовані висновки про значення, роль, рівень впливу та проявленість аксіологічних детермінант в системі функціонування публічної служби України.

Під час підготовки даної роботи було застосовано комплекс **методів** та прийомів наукового пізнання, які сукупно дозволили досягти поставленої у роботі мети та сформувані актуальні і витребувані висновки. Так, було застосовано метод індукції, метод сходження від загального до абстрактного, метод синтезу, метод порівняння, метод узагальнення, метод правової аналогії, метод історичного аналізу, формально-юридичний та формально-догматичний методи.

Виклад основного матеріалу. Аналіз запропонованого предмету дослідження варто почати зі з'ясування суті аксіології в межах правової науки. Відповідно, наведемо деякі наукові позиції щодо визначення аксіології у праві. Зокрема, Подковенко Т. розглядає аксіологію через призму можливих наявних негативних наслідків в правовій площині та зазначає, що проблема ціннісного підходу до права обумовлена з одного боку, природою людини та її ставленням до навколишнього світу, з іншого – змістом самого права, його людинотворчим потенціалом. Зважаючи на те, що право є невід'ємною стороною життєдіяльності людини, яка наділена невід'ємними природними властивостями та якостями, які визначають внутрішній зміст права, його спрямованість на регулювання суспільних відносин, аксіологічною основою права є конституційне положення про те, що людина є найвищою соціальною цінністю. Ця основоположна засада зумовила закріплення та охорону правом загальноновизнаних цінностей людської цивілізації, перелік яких поступово розширюється і розкриває все нові грані суспільного життя, без яких неможливе подальше існування людства (мир, свобода, справедливість, добро, гуманізм, демократія та інші). Ці

цінності загальноновизнані, загальнолюдські та є основою збереження людської цивілізації [1, с. 63, 65].

Інша група дослідників (Тімченко О.П., Козій І.В., Пігош М.А.), досліджуючи дієвість правової аксіології, звертають увагу на її прикладний аспект та водночас встановлюють, що така дієвість практично нівельована, відтак перспективи її майбутнього прогнозування знаходяться на початковій стадії дослідження. Учені вважають, що цінності права виступають специфічною формою духовних цінностей, які покликані вирішувати потреби тих чи інших соціальних груп. Іншими словами, вони забезпечують дотримання внутрішньої логіки у процесах взаємодії індивідів усередині будь-якого суспільного організму. Тому дослідники вважають, що стрижневою місією правових цінностей є реалізація перш за все регулятивної функції. Саме тому цінності повинні сприяти забезпеченню законів, за якими має функціонувати суспільство, виступаючи таким чином однією із ланок в системі управління тією чи іншою людською спільнотою. У цьому контексті вони трактуються як деонтичні цінності, адже володіють чітко вираженим характером, а це відносить їх до площини належного, але з тією поправкою, що на відміну від решти цінностей такого плану, вони закріплені формально, а відтак мають підтримку на державному рівні. Поряд з цим вони володіють іншою функціональною відмінністю, а саме – мають імовірний характер. Така відмінність зумовлена тим, що існує можливість вольового та свідомого вибору тими чи іншими суб'єктами тих чи інших об'єктивних поведінкових моделей [2, с. 662, 664].

Таким чином, наведена позиція відображає зв'язок цінностей права та функцій права, виводячи їх на рівень явищ, які можуть бути практично реалізовані, що є передумовою їх нормативної визначеності. Проводячи паралель із функціонування інституту публічної служби, в даному випадку справедливим буде відмітити, що цінності у такий спосіб фак-

тично формують повноваження та функції суб'єктів публічної служби та перестають бути декларативними абстрактними поняттями, а набувають нового правоутворюючого змісту. На наш погляд, однією з особливостей правової аксіології є складність її прогнозування, оскільки її тісний зв'язок з фактичним станом розвитку суспільних відносин не дає можливості чітко передбачити, який вплив матиме аксіологія (навіть формально визначена) на відносини, які продовжують існувати.

Необхідно також звернути увагу на наукову позицію Н.Г. Сорокіної, яка розглядає цінності публічної служби з огляду на її морально-етичні основи. Вважаємо обґрунтованою думку дослідниці, що формування морально-етичних основ публічної служби є одним із важливих завдань модернізації та адаптації публічної служби до стандартів Європейського Союзу в процесі впровадження європейських цінностей і стандартів демократичного врядування, а для того, щоб місія, цінності, принципи, норми та стандарти отримали офіційне визнання та були визначальними в процесі професійної діяльності публічного службовця необхідним є забезпечення механізмів їх підтримки. Н.Г. Сорокіна, крім того, розглядає цінності (солідарність, справедливість, свобода, рівність, життя та гідність людини, повага до неї тощо) в порядку їх підпорядкування місії («служіння суспільному благу»), проте на одному рівні з принципами (патріотизм, ефективність, професіоналізм, компетентність, доброчесність, відкритість, прозорість, законність, гуманізм, політична неупередженість, персональна відповідальність, забезпечення рівного доступу до публічної служби) та нормами і стандартами (етичні норми і стандарти поведінки публічного службовця, що конкретизують місію, цінності, принципи публічної служби) [3, с. 78–80].

Такий підхід, на наш погляд, не є однозначним у системному вимірі, оскільки дозволяє по-різному тлумачити місце принципів та зміст наведених цінностей, які також можна розглядати як принципи. Відповідно, суперечливим видається від-

несення справедливості лише до цінностей, а не до цінностей та принципів. Аналогічний висновок можна зробити стосовно цінності рівності. Що ж стосується норм та стандартів, то віднесення їх на один рівень з цінностями та принципами також видається сумнівним, якщо розглядати право як інструмент реалізації цінностей та принципів. Тому в запропонованій системі варто норми та стандарти виносити на паралельний рівень забезпечення реалізації аксіології публічної служби.

Досліджуючи вплив аксіології права на функціонування публічної служби, слід звернути увагу також на наступне. Беззаперечним фактом є прямий зв'язок між проявами аксіологічної функції права в контексті реалізації завдань служби та її публічним характером, що опосередковано зв'язком з державою та тим фактом, що сама держава публічну службу і формує. Відповідно, можна припустити, що держава самостійно закладає ціннісні основи функціонування публічної служби, що ставить під сумнів питання об'єктивності таких цінностей. З огляду на таке припущення, пропонуємо розглянути формальні цінності публічної служби, закріплені на рівні нормативно-правового регулювання.

З урахуванням наданого єдиного законодавчого визначення публічної служби, закріпленого у положенні Кодексу адміністративного судочинства України [4], перш за все необхідно аналізувати конституційні положення відповідно до ієрархії нормативно-правових актів України.

Положенням частини 2 статті 38, зокрема, закріплено, що громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування. Також цілком справедливо можемо віднести до цінностей положення, закріплене в межах статті 8 – принцип верховенства права; найвища юридична сила Конституції України; пряма дія норм Конституції України. До того ж, визнання людини найвищою соціальною цінністю, визначення змісту і спрямованості діяльності держави через

закріплення прав і свобод людини та їх гарантій; відповідальності держави перед людиною за свою діяльність; визначення утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3) [5] відображає антропоцентричну спрямованість держави та публічної служби відповідно.

Положеннями статті 4 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889–VIII закріплено наступні принципи державної служби: верховенства права – забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина відповідно до Конституції України, що визначають зміст та спрямованість діяльності державного службовця під час виконання завдань і функцій держави; законності – обов'язок державного службовця діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; професіоналізму – компетентне, об'єктивне і неупереджене виконання посадових обов'язків, постійне підвищення державним службовцем рівня своєї професійної компетентності, вільне володіння державною мовою і, за потреби, англійською мовою, а також мовою корінних народів або мовою національних меншин, визначеною відповідно до закону; патріотизму – відданість та вірне служіння Українському народові; доброчесності – спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень; ефективності – раціональне і результативне використання ресурсів для досягнення цілей державної політики; забезпечення рівного доступу до державної служби – заборона всіх форм та проявів дискримінації, відсутність необґрунтованих обмежень або надання необґрунтованих переваг певним категоріям громадян під час вступу на державну службу та її проходження; політичної неупередженості – недопущення впливу політичних поглядів на дії та рішення державного службовця, а також утримання від демонстрації свого

ставлення до політичних партій, демонстрації власних політичних поглядів під час виконання посадових обов'язків; прозорості – відкритість інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України; стабільності – призначення державних службовців безстроково, крім випадків, визначених законом, незалежність персонального складу державної служби від змін політичного керівництва держави та державних органів [6].

Положеннями Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97–ВР закріплено наступні принципи: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування [7].

Порівнюючи обсяг принципів, передбачених в межах Закону України «Про державну службу» та «Про місцеве самоврядування в Україні», очевидно, що не всі з перелічених принципів мають аксіологічну природу, оскільки можуть бути направлені на врегулювання внутрішньо-організаційних основ діяльності. Разом з тим, такий наведений їх специфічний характер не применшує та не нівелює їх ролі, а лише додатково свідчить про об'єктивну необхідність у спеціальному вузькому визначенні принципів діяльності. Окрім того, спеціальними законами, які регулюють основи діяльності окремих суб'єктів владних повноважень, передбачені і інші засади їх діяльності, які не завжди можна віднести до категорії аксіологічних.

Тобто з аналізу наведеного логічний зв'язок категорій «цінності-принцип-норми», на наш погляд, полягає у тому, що цінності все ж варто визнати загаль-

ною категорією, а принципи – підпорядкованими цінностям. Водночас, принципи можуть виступати у ролі принципів-ідей та принципів-норм, які встановлюються (закріплюються) на рівні положень законодавства. Ті ж принципи-норми додатково можуть бути не віднесені до категорій цінностей, а просто слугувати орієнтирами та умовами діяльності уповноважених суб'єктів. Головна діалектична проблема цінностей публічної служби, на наш погляд, полягає у їх похідній від держави природі, тобто сама ж держава визначає ті основи, які виступатимуть цінностями, і саме в цьому прослідковується невідповідність об'єктивізму таких цінностей.

Досить цікавим видається підхід, запропонований К.В.Горобцем, який розглядає систематизацію цінностей права. На думку дослідника, проблема ієрархізації цінностей права у цьому зв'язку вимагає якісно іншого підходу, який не виходить ні з нормативних позицій, замикаючи тим самим право саме на собі, ні з позицій антропоцентризму, в межах якого право не може існувати в тих системах соціальних відносин, де повага до людського буття не є метою правового впливу в принципі, як, наприклад, транснаціональне право чи глобальне право. Дослідник пропонує новий підхід до ієрархізації цінностей права, який має будуватися на позиціях функціонального та цільового бачення права та правової системи, що дозволяє вийти за рамки нормативного та гуманістичного детермінізму, не заперечуючи, утім, значення цих підходів. Запропонована ієрархія, виходячи з цього, має носити назву телеологічної. До того ж, на думку К.В.Горобця, цінності права, існуючи в континуумі цілісності та порядку, утворюють систему, що є надзвичайно гнучкою та адаптивною. Цінності права завжди існують в просторі реалізації інструментальної цінності права, утворюючи базис та цілі його загальносоціальних функцій. Існування цінностей права є найбільш важливим фактором розвитку права як дієвого та реального соціального консолідатора, що виконує своє призначення [8].

Таким чином, аксіологія права є поняттям динамічним та таким, що повинно адаптуватися під реальний, фактичний стан суспільних відносин. Наприклад, якщо привести дану тезу під поточний стан суспільних відносин – дії особливого правового режиму воєнного стану, введеного Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року [9], окрім вже визначених цінностей публічної служби пріоритетним завданням останньої є збереження та підтримка державного ладу та захист прав громадян. Не зважаючи на те, що дана цінність є наскрізною і загальною та такою, що існує незалежно від зовнішніх обставин, саме в умовах воєнного стану як особливого правового режиму, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [10], визначення якого наводиться в межах положень статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389–VIII, публічній службі можуть надаватись інші, відмінні повноваження або обмежуватись вже надані та відповідно, на перший план виносяться інші групи цінностей.

Для завершеності обґрунтованості даної роботи пропонуємо також поглянути на аксіологічні детермінанти публічної служби через призму антропології права, про що частково йшлося вище. На наш погляд, саме в контексті антропологічних проявів права доречно розглядати цінності

публічної служби, оскільки такий підхід дає можливість урівноважити та балансувати той факт, що цінності публічної служби сформовані державою для її представників. Тому, антропоцентризм дає можливість «розірвати дане коло».

Категорія антропологія права справедливо віднесена до філософських, оскільки, як справедливо зазначає Т. О. Подковенко, важливим доробком юридичної антропології стає концентрація наукового аналізу не на позитивному праві, його будові, а на вивченні правових форм та умов життя людини в суспільстві, особливо на традиційних формах, оскільки звичаєве право, виступаючи органічною частиною культури та історії народу, здатне забезпечити стабільність і правопорядок без спеціальних інститутів примусу з боку держави. Антропологічне розуміння права ґрунтується на інтегративному підході до права, ідеях історичної школи права, психологічної школи права, соціології права. Таке розуміння права дає можливість розкрити різні аспекти такого складного феномену як право і, одночасно, пов'язати його з не менш складними явищами суспільного буття. Найважливішим, з чим варто погодитись, є те, що при антропологічному підході до розуміння права реалії людського буття набувають правового змісту, а право збагачується моральним змістом [11, с. 784].

Правова антропологія тісно пов'язана з моральною складовою права, тобто моральністю як основою його формування. Якщо вести мову про публічну службу, то моральність також є непрямо визначною складовою низки принципів, таких як законність, справедливість, пріоритетність прав та свобод людини і громадянина, професіоналізму тощо. Тобто, в даному випадку можна чітко прослідкувати зв'язок правової антропології та аксіології в межах функціонування публічної служби.

Наприкінці слід навести ще одну наукову позицію, яка обґрунтовує зв'язок антропології права та його аксіології. Ю. В. Цуркан-Сайфуліна розглядає антропологію права у прив'язці до антропо-

логії влади. Дослідниця приходить до непопулярних висновків про те, що філософсько-правові інтерпретації владної зумовленості права мають своєю метою показати, що владний характер як специфічна риса права може розглядатися і поза державним контекстом. Продемонстровані аспекти зв'язку влади і права – його авторитетність, об'єктивність, наявність внутрішніх механізмів легітимації та забезпечення ефективної моделі справедливості – зумовлюють те, що право постає своєрідною специфічною формою владарювання. Це владарювання виражене не стільки у відносинах підкорення, скільки у специфічних проявах юридичної конструкції правової реальності, яка потребує від людей певної поведінки [12, с. 18]. Такий підхід відображає зв'язок права та влади, влади та особи, права та особи, тому антропологічний зв'язок є цілком обґрунтованим.

Висновки. Отже, проаналізувавши теоретичні підходи до з'ясування суті аксіології права в процесі формування та реалізації завдань публічної служби, слід зробити наступні висновки. По-перше, аксіологія публічної служби визначає її ефективність та дієвість, відображає основну місію публічної служби – служіння інтересам людей та суспільства. По-друге, неоспорюваним є факт наявності прямого зв'язку між проявами аксіологічної функції права в контексті реалізації завдань служби та її публічним характером, що опосередковано зв'язком з державою та тим фактом, що сама держава публічну службу і формує. В даному випадку, виходячи з самовизначеності аксіологічних основ функціонування публічної служби, справедливою джерельною базою виступатиме нормативно-правове регулювання та закріплення цінностей публічної служби на рівні нормативно-правових актів. По-третє, розглядаючи аксіологію публічної служби системно, слід відмітити, що цінності є загальним поняттям, а принципи та норми є підпорядкованими та взаємозалежними. До того ж принципи можуть існувати на рівні умов, основ, уявлень, а можуть трансформуватись у пра-

вову норму. Водночас не всі принципи функціонування публічної служби є цінностями, оскільки можуть регулювати внутрішньоорганізаційні питання її діяльності. По-четверте, цінності публічної служби доречно розглядати з огляду на антропологію права, оскільки такий підхід дає можливість урівноважити та балансувати той

факт, що цінності публічної служби сформовані державою для її представників.

Також з'ясовано, що аксіологія права є поняттям динамічним та таким, що повинно адаптуватися під реальний, фактичний стан суспільних відносин, що особливо яскраво прослідковується в умовах функціонування інституту публічної служби.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Подковенко Т. Аксіологічні основи права. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід* : збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції (13–14 травня 2022 року, м. Тернопіль). Тернопіль : Вектор ; ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2022. С. 63–65.
2. Тімченко О. П., Козій І. В., Пігош М. А. Дієвість правової аксіології. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 662–665. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/154>.
3. Сорокіна Н. Г. Концептуальна модель формування морально-етичних основ публічної служби в Україні. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2022. № 1 (75). С. 78–83. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.1.13>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747–IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2005. № 35–36. № 37. Ст. 446.
5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889–VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 4. Ст. 43.
7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 07.06.2001 № 2493–III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1997. № 24. Ст. 170.
8. Горобець К. В. Ієрархія цінностей права. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 2(24). С. 75–81.
9. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. *Президент України. Офіційне інтернет-представництво* : вебсайт. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 15.12.2024).
10. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389–VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 28. Ст. 250.
11. Подковенко Т. О. Роль юридичної антропології в сучасному праворозумінні. *Форум права*. 2012. № 1. С. 782–787.
12. Цуркан-Сайфуліна Ю. В. Антропологія права і влади як філософсько-правова проблема. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. № 2. С. 7–20.

REFERENCES:

1. Podkovenko, T. (2022). Aksiologichni osnovy prava [Axiological foundations of law]. *Tsinnisni oriientyry v suchasnomu sviti: teoretichniy analiz ta praktychnyi dosvid* : zbirnyk tez IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (13–14 travnia 2022 roku, m. Ternopil). Ternopil : Vektor ; TNPU im. V. Hnatiuka, 2022. S. 63–65. [in Ukrainian].
2. Timchenko, O. P., Kozii, I. V., & Pihosh, M. A. (2023). Diievist pravovoi aksiolohii [The effectiveness of legal axiology]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 6. S. 662–665. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/154> [in Ukrainian].
3. Sorokina, N. H. (2022). Kontseptualna model formuvannia moralno-etychnykh osnov publichnoi sluzhby v Ukraini [Conceptual model of the formation of moral and ethical

foundations of public service in Ukraine]. *Derzhava ta rehiony*. Seriiia : Publichne upravlinnia i administruvannia. 2022. № 1 (75). S. 78–83. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.1.13> [in Ukrainian].

4. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 № 2747–IV [Code of Administrative Procedure of Ukraine: Law of Ukraine dated 06.07.2005 No. 2747–IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. 2005. № 35–36. № 37. St. 446. [in Ukrainian].

5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96–VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. 1996. № 30. St. 141. [in Ukrainian].

6. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 10.12.2015 № 889–VIII [On Civil Service: Law of Ukraine dated 10.12.2015 No. 889–VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*. 2016. № 4. St. 43. [in Ukrainian].

7. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 07.06.2001 № 2493–III [On local self-government in Ukraine: Law of Ukraine dated 07.06.2001 No. 2493–III]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. 1997. № 24. St. 170. [in Ukrainian].

8. Horobets, K. V. (2012). Hierarkhiia tsinnosti prava [Hierarchy of legal values]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy*. № 2 (24). S. 75–81. [in Ukrainian].

9. Ukaz Prezydenta Ukrainy “Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini” № 64/2022 vid 24 liutoho 2022 roku [Decree of the President of Ukraine No.64/2022 of February 24, 2022 “On the introduction of martial law in Ukraine”]. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].

10. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu : Zakon Ukrainy vid 12.05.2015 № 389–VIII [On the legal regime of martial law: Law of Ukraine dated 12.05.2015 No. 389–VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*. 2015. № 28. St. 250. [in Ukrainian].

11. Podkovenko, T. O. (2012). Rol yurydychnoi antropologii v suchasnomu pravorozuminni [The role of legal anthropology in modern legal understanding]. *Forum prava*. № 1. S. 782–787. [in Ukrainian].

12. Tsurkan-Saifulina, Yu. V. (2017). Antropologhiia prava i vlady yak filosofsko-pravova problema [Anthropology of law and power as a philosophical and legal problem]. *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu “Odeska yurydychna akademiia”*. № 2. S. 7–20. [in Ukrainian].